

Опыт работы в школьной библиотеке показал, что православная литература может быть «незримой ступенью» ко Христу, эти книги содействуют установлению правильного взгляда на внутренний мир человека, его духовный рост.

Но в такой организации работы должен быть заинтересован не только школьный библиотекарь, но и все участники учебного процесса во главе с администрацией. Именно тесное взаимодействие, единомыслие, понимание и движение в одном направлении всего школьного коллектива дают возможность посеять семена веры, повлиять на детские души.

УДК 821.161.3-2“18/20”:070.41

В. Л. Неўдах

студэнтка, БДТУ

Навук. кір. — канд. філал. н., дац. *У. І. Куліковіч*

**ВЫДААННЕ «ПІНСКАЙ ШЛЯХТЫ»
В. ДУНІНА-МАРЦІНКЕВІЧА ў XIX–XXI СТСТ.:
РЭДАКТАРСКІ АСПЕКТ**

Уводзіны. 4 лютага 2023 г. споўнілася 215 год з дня нараджэння В. Дуніна-Марцінкевіча. Гэта своеасаблівая нагода звярнуцца да спадчыны аднаго з пачынальнікаў новай беларускай літаратуры і драматургіі, ацаніць яе, устанавіць, ці ўсё зробленае пісьменнікам дайшло да чытача. «Беларускай літаратуры тады, пасля доўгага заняпаду, па сутнасці не было, і менавіта Дуніну-Марцінкевічу давялося закладваць яе асновы, узнімаючы мову прыгнечанага селяніна да ўзроўню літаратурнай, — пісаў Г. Кісялёў. — Няхай народнасць і дэмакратызм Дуніна-Марцінкевіча і шляхецка-абмежаванья, але закладзеныя ім традыцыі былі вельмі плённыя для ўсёй наступнай беларускай літаратуры» [1].

Задача артыкула — устанавіць храналогію выданняў «Пінскай шляхты» В. Дуніна-Марцінкевіча і скласці спіс такіх выданняў. Матэрыялам да даследавання паслужылі выданні «Пінскай шляхты» змешчаныя ў фондах Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі.

Асноўная частка. «Пінская шляхта» была напісана ў 1866 г., аднак пры жыцці В. Дуніна-Марцінкевіча не друкавалася. Першыя памкненні да выдання былі зроблены М. Доўнарам-Запольскім, які ў 1890 г. хацеў змясціць фарс-вадэвіль у сваім «Календары Паўночна-Заходняга краю». Але задума не здзейснілася [2].

Пабачыла свет «Пінская шляхта» ў друкаваным выглядзе толькі пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі. На наш погляд, можна вызначыць тры этапы ў перавыданні гэтага твора. Першы — міжваенны: 1918–1945 гг.; другі — пасляваенны: 1946–1991 гг.; трэці — перыяд незалежнасці Беларусі: 1992–2023 гг.

Першы перыяд: 1918–1945 гг. П'еса перавыдавалася чатыры разы: адзін раз у перыядычным выданні — часопісе «Вольная Беларусь» (1918 г.) [3]; тры разы ў зборніках твораў на беларускай мове — «Хрэстаматыя беларускай літаратуры. XI век – 1905 год» (1922 г.), «Выбраныя творы» (1940 г.) і «Творы» (1945 г.) В. Дуніна-Марцінкевіча [4–6]. У сярэднім тыраж выдання — каля 9000 асобнікаў.

Другі перыяд: 1946–1991 гг. За гэтыя гады «Пінская шляхта» была перавыдадзена 13 разоў: два разы асобным выданнем — «Пінская шляхта. Камедыя ў адной дзеі» на польскай мове (Беласток, 1958), якое захоўваецца ў Беларускай дзяржаўнай архіве-музеі літаратуры і мастацтва, і «Пінская шляхта: фарс-вадэвіль у адной дзеі» на беларускай мове (1968 г.) [7, 8]; дзевяць разоў у зборніках твораў на беларускай мове — «Беларуская літаратура XIX стагоддзя» (1950 г.), «Выбраныя творы» (1957 г.) і «Збор твораў» (1958 г.) В. Дуніна-Марцінкевіча, «Выбраныя творы XIX і пачатку XX стагоддзяў» (1966 г.), «Хрэстаматыя па гісторыі беларускага тэатра і драматургіі» (1977 г.), «Беларуская дакастрычніцкая драматургія» (1978 г.), «Выбраныя творы» (1981 г.) і «Творы» (1984 г.) В. Дуніна-Марцінкевіча, «Беларуская літаратура XIX стагоддзя. Хрэстаматыя» (1988 г.) [9–17]; два разы ў зборніках твораў на рускай мове — «Избранное» (1991 г.), «Вечерницы» (1991 г.) [18, 19]. Сярэдні тыраж беларускамоўнага выдання — каля 18 000 асобнікаў. Рускамоўная кніга была выдадзена тыражоў у 100 000 асобнікаў.

Трэці перыяд: 1992–2023 гг. За гэты час п'еса перавыдавалася 17 разоў: адзін раз у зборніку твораў на польскай мове — «Antologia literatury białoruskiej od XIX do początku XX wieku» (1993 г.) [20]; 14 разоў у зборніках твораў на беларускай мове — «Хрэстаматыя па гісторыі беларускага тэатра і драматургіі» (1997 г.), «Беларуская літаратура XIX стагоддзя» (1998 г.), «Г'есы XIX – пачатку XX ст.» (1998 г.), «Літаратура Беларусі: першая палова XIX стагоддзя» (2000 г.), «Выбраныя творы» В. Дуніна-Марцінкевіча (2001 г.), «Заняпад і адраджэнне: беларуская літаратура XIX стагоддзя» (2001 г.), «Беларуская літаратура XIX стагоддзя» (2004 г.), «Беларуская літаратура XIX – пачатку XX стагоддзяў. Класікі» (2004 г.), «Драматычныя творы» (2006 г.) і «Збор твораў» (2008 г.) В. Дуніна-Марцінкевіча, «Класіка» (2008 г.), «Пінская шляхта: п'есы» (2010 г.), «Пінская шляхта. Выбраныя творы»

(2016 г.), «Выбранныя творы» В. Дуніна-Марцінкевіча (2019 г.) [21–34]; два разы асобным выданнем — «Пінская шляхта» (2009 г.) і «Пінская шляхта» (2018 г.) [35, 36]. Да 2009 г. сярэдні тыраж выдання — каля 4000 асобнікаў. Пасля 2009 г. — каля 400. Але з’явілася адметнасць. У 2018 г. твор быў узноўлены шрыфтам Брайля

Заклучэнне. Фарс-вадэвіль «Пінская шляхта» быў напісаны ў 1866 г., аднак актыўна тыражавацца пачаў толькі пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі. Намі ўстаноўлены 34 перавыданні (з 1918 па 2023 гг.): у міжваенны перыяд (1918–1945 гг.) — 4 разы, пасляваенны (1946–1991 гг.) — 13 разоў, у 1992–2023 гг. — 17 разоў. Зафіксавана, што п’еса больш выдавалася ў зборніках, чым асобным выданнем. Мовы — беларуская, руская і польская, а таксама спецыяльнае выданне шрыфтам Брайля. Акрамя папяровых выданняў, «Пінскую шляхту» можна прачытаць і спампаваць у электроннай бібліятэцы «Беларуская палічка» (https://knihi.com/Vincent_Dunin-Marcinkievic/Pinskaja_slachta.html). Арыгінальная версія твора маецца на сайце — Пінская шляхта (archive.org).

Спіс выкарыстаных крыніц

1. Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч [Электронны рэсурс] // *Архівы Беларусі*. — Рэжым доступу: <https://archives.gov.by/home/tematicheskie-razrabotki-arhivnyh-dokumentov-i-bazy-dannyh/vydayushhiesya-lichnosti/klasik-belaruskaj-litaratury/vinczent-dunin-marczinkevich-asoba-itvorchaszcz>. — Дата доступу: 01.10.2023.
2. Кохан, У. М. *Вольная Беларусь: у 6 т.* // *Энцыклапедыя гісторыі Беларусі*. — Т. 2. — 354 с.
3. Дунін-Марцінкевіч, В. *Пінская шляхта* // *Вольная Беларусь* / рэд. Я. Лёсік. — Мінск : Друкарня Я. А. Грынבלата, 1918. — № 30–31.
4. Дунін-Марцінкевіч, В. *Пінская шляхта* / пер. Язэп Лёсік // *Хрэстаматыя беларускай літаратуры. XI век–1905 год* / М. Гарэцкі. — Вільня : Віленскае беларускае выдавецтва Б. Клецкіна, 1922. — С. 153–169.
5. Дунін-Марцінкевіч, В. *Пінская шляхта* // *Выбранныя творы* / уступ. артыкул, рэд., заўвагі В. Барысенка. — Мінск : Дзяржаўнае выдавецтва БССР, 1940. — 125 с. — (Школьная літаратура).
6. Дунін-Марцінкевіч, В. *Пінская шляхта* // *Творы* / уступ. артыкул В. Барысенка. — Мінск : Дзяржаўнае выдавецтва БССР, 1945. — 143 с.
7. *Пінская шляхта* [Электронны рэсурс] // *Архівы Беларусі*. — Рэжым доступу: <https://archives.gov.by/home/tematicheskie-razrabotki-arhivnyh-dokumentov-i-bazy-dannyh/vydayushhiesya-lichnosti/klasik-belaruskaj-litaratury/pershyya-vydanni-tvora%D1%9E-dunina-marczinkevicha/dramaturgichnyya-tvory/pinskaya-shlyhahta>. — Дата доступу: 01.10.2023.
8. Дунін-Марцінкевіч, В. *Пінская шляхта: фарс-вадэвіль у адной дзеі* / паслясл. С. Александровіча. — Мінск : Беларусь, 1968. — 41, [1] с. (Бібліятэка беларускай драматургіі).
9. Дунін-Марцінкевіч, В. *Пінская шляхта* // *Беларуская літаратура XIX стагоддзя* / рэд. Ю. С. Пшыркоў; склад. В. В. Барысенка, М. Г. Ларчанка, Л. І. Фіглоўская. — Мінск : Выдавецтва Акадэміі навук БССР, 1950. — С. 176–211.

10. Дунін-Марцінкевіч, В. Пінская шляхта // Выбраныя творы / уступ. артыкул В. Рудакоўскага. — Мінск : Дзяржаўнае выдавецтва БССР, 1957. — 112 с.
11. Дунін-Марцінкевіч, В. Пінская шляхта // Збор твораў / рэд. В. В. Барысенка. — Мінск : Дзяржаўнае выдавецтва БССР, 1958. — 430 с.
12. Дунін-Марцінкевіч, В. Пінская шляхта // Выбраныя творы XIX і пачатку XX стагоддзяў / склад. У. М. Казбярук. — Мінск : Нар. асвета, 1966. — С. 40–60.
13. Дунін-Марцінкевіч, В. Пінская шляхта // Хрэстаматыя па гісторыі беларускага тэатра і драматургіі: у 2-х т. / рэд. А. В. Сабалеўскі. — Мінск : Беларускае ўніверсітэт культуры. 1977. — Т. 1. — С. 172–192.
14. Дунін-Марцінкевіч, В. Пінская шляхта // Беларуская дакастрычніцкая драматургія / Акадэмія навук Беларускай ССР, Інстытут літаратуры імя Я. Купалы // уклад., падрыхт. тэкстаў, уступ. артыкул і камент. С. С. Лаўшук; рэд. Ю. С. Пшыркоў. — Мінск : Навука і тэхніка, 1978. — С. 81–105.
15. Дунін-Марцінкевіч, В. Пінская шляхта // Выбраныя творы: для сярэдняга і старэйшага школьнага ўзросту / В. Дунін-Марцінкевіч; склад., уступ. артыкул і заўвагі М. Ціханчука. — Мінск : Юнацтва, 1981. — 269, [2] с. (Школьная бібліятэка).
16. Дунін-Марцінкевіч, В. Пінская шляхта // Творы / В. Дунін-Марцінкевіч; уклад., прадм. і камент. Я. Янушкевіча; рэцэнзент Г. Кісялёў; навук. рэд. А. Мальдзіс; мастак У. Савіч. — Мінск : Мастацкая літаратура, 1984. — 526, [1] с.
17. Дунін-Марцінкевіч, В. Пінская шляхта // Беларуская літаратура XIX стагоддзя: хрэстаматыя / склад. і аўт. камент. А. А. Лойка, В. П. Рагойша. — 2-е выд., перапраца. і дап. — Мінск : Вышэйшая школа, 1988. — С. 166–194.
18. Дунін-Марцінкевіч, В. Пінская шляхта // Избранное: стихотворные повести и рассказы, драматические произведения / В. Дунин-Марцинкевич; пред. И. Бурсова; пер. с белорус. и польского И. Бурсова, П. Кошеля. — Минск: Художественная литература, 1991. — 365, [2] с.
19. Дунин-Марцинкевич, В. Пинская шляхта // Вечерницы: стихотворные повести и фарс-водевиль / В. Дунин-Марцинкевич; сост., пер. с белорус. и вступ. ст. И. Бурсова; науч. ред. О. А. Лойко; худож. Н. Байрачный. — М.: Детская литература, 1991. — 158 [2] с.
20. Дунін-Марцінкевіч, В. Пінская шляхта // Antologia literatury białoruskiej od XIX do początku XX wieku / T. Pozniak. — Wrocław : Wydawnictwo uniwersytetu Wrocławskiego, 1993. — С. 49–77.
21. Дунін-Марцінкевіч, В. Пінская шляхта // Хрэстаматыя па гісторыі беларускага тэатра і драматургіі: у 3-х т. / уклад., рэд. тэкстаў, уступ. артыкулы і камент. А. В. Сабалеўскага. — 2-е выд., пашыран. і ўдаклад. — Мінск : Беларуская навука, 1997. — Т. 1: Ад вытокаў - да пачатку XX стагоддзя. — С. 219–245.
22. Дунін-Марцінкевіч, В. Пінская шляхта // Песы XIX-пачатку XX ст. / склад. Я. Саламевіч; уступ. артыкул С. С. Лаўшук. — Мінск : Беларуская Энцыклапедыя, 1998. — С. 18–52. — (Школьная бібліятэка).
23. Дунін-Марцінкевіч, В. Пінская шляхта // Беларуская літаратура XIX стагоддзя / склад. і аўт. камент. А. А. Лойка, В. П. Рагойша. — Мінск : Вышэйшая школа, 1998.
24. Дунін-Марцінкевіч, В. Пінская шляхта // Літаратура Беларусі: першая палова XIX стагоддзя: хрэстаматыя / уклад., аўт. прадм., біяграфіч. даведка і камент. К. А. Цвірка. — Мінск : Беларускае ўніверсітэт культуры, 2000. — С. 514–539.

25. Дунін-Марцінкевіч, В. Выбраныя творы / В. Дунін-Марцінкевіч; уклад. і камент. Я. Янушкевіча. — Мінск : Мастацкая літаратура, 2001. — 237 [2] с.
26. Дунін-Марцінкевіч, В. Пінская шляхта // Заняпад і адраджэнне: беларуская літаратура XIX стагоддзя / уклад., прадм. і заўвагі У. Казберука. — Мінск : Мастацкая літаратура, 2001. — С. 220-257.
27. Дунін-Марцінкевіч, В. Пінская шляхта // Беларуская літаратура: хрэстаматыя / склад. У. Адамчык, М. Адамчык. — Мінск : Сучасная літаратура, 2004. — С. 103-133.
28. Дунін-Марцінкевіч, В. Пінская шляхта: урывак // Беларуская літаратура XIX – пачатку XX стагоддзяў. Класікі / склад. Л. А. Ламека, Н. У. Ламека. — Мінск : Сучаснае слова, 2004. — С. 135-149.
29. Дунін-Марцінкевіч, В. Пінская шляхта // Драматычныя творы камент. Я. Янушкевіча. — Мінск : Мастацкая літаратура, 2006. — 124 [2] с.
30. Дунін-Марцінкевіч, В. Пінская шляхта // Збор твораў: у 2 т. — Мінск : Мастацкая літаратура, 2007-2008. — Т. 1: Драматычныя творы, вершаваныя апавесці і апавяданні. — 2007. — 492 с.
31. Дунін-Марцінкевіч, В. Пінская шляхта // Класіка / уклад. Я. Янушкевіча. — Мінск : Выдавец Віктар Хурсік, 2008. — 239 с.
32. Дунін-Марцінкевіч, В. Пінская шляхта: п'есы: для старэйшага школьнага ўзросту / Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч; камент. Я. Янушкевіча. — Мінск : Мастацкая літаратура, 2010. — 134 с. — (Школьная бібліятэка).
33. Дунін-Марцінкевіч, В. Пінская шляхта. Выбраныя творы / склад. У. А. Арлоў, Л. П. Баршчэўскі, П. В. Васючэнка, У. М. Сіўчыкаў, М. Тычына. — Мінск : Папуры, 2016. — 220, [2] с. — (Мая беларуская кніга).
34. Дунін-Марцінкевіч, В. Пінская шляхта // Выбраныя творы / уклад, прадм., камент. Язэпа Янушкевіча. — Мінск : Беларуская навука, 2019. — 620 с.
35. Дунін-Марцінкевіч, В. Пінская шляхта / уклад., прадм. Я. Янушкевіча. — Мінск : Смэлтак, 2009. — 24, [2] с.
36. Дунін-Марцінкевіч, В. Пінская шляхта / склад. Я. Я. Янушкевіч, У. П. Някляёў, М. М. Пінігін. — Мінск: Народная асвета, 2018. — 29 брайлеўскіх л. — (Школьная бібліятэка).

УДК 655.3.026.41:003.295.8

Я. И. Нестерова
студ., БГТУ, г. Минск
Науч. рук. — ст. преп. А. А. Коренькова

АКТУАЛЬНОСТЬ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ QR-КОДОВ В УЧЕБНЫХ ПОСОБИЯХ

QR-код — это двухмерный штрихкод, который состоит из черных и белых пикселей и позволяет кодировать до нескольких сотен символов. Это может быть обычный текст, адрес в Интернете, теле-